

# **The intellectual system of the Supreme Leader in the field of economic security: with an emphasis on the approach of economic stability and power in State**

**Mostafa Esmaeili**

Assistant Professor in International Relations, Supreme National Defense University, Tehran, Iran (Corresponding author).

esmaili133@gmail.com

**Hamidreza Hashemi**

Phd Student in National Security, Supreme National Defense University, Tehran, Iran.

anatomyhrh@yahoo.com

## **Abstract**

Economic security has found a high position in the agenda of political systems to the extent that policy makers are obliged to guide and improve economic security at the national level. With the beginning of the second step of the Islamic Revolution, the problem of economic security has become one of the main issues of the country. The upper documents, the statements and emphasis of the supreme leader of the revolution in recent years, all indicate the need to pay serious attention to this matter. In this regard, the aim of this research is to present the intellectual system of Moazzam Leh in the field of economic security. This article is a developmental application and research method, qualitative content analysis with a comparative approach. The main issue of this research is that the concept of economic security will be studied from the perspective of the supreme leader of the revolution in order to move towards a complete intellectual system of economic security in the scientific and practical field and to know the components and institutions related to it in the society. And by extracting from the collection of His Holiness' statements on economic security, the intellectual system of the Supreme Leader has various dimensions and components, which include: resistance economy, fight against economic corruption, job security of workers, capital security, food security, distribution and price system establishment, dealing with smuggling, economic clarification and economic management.

**Keywords:** Supreme Leader, economic security, intellectual system, resistance economy.

**JEL Classification:** h560, f52

# منظومه فکری مقام معظم رهبری در حوزه امنیت اقتصادی با تأکید بر رویکرد ثبات و قدرت اقتصادی در کشور<sup>۱</sup>

مصطفی اسماعیلی

استادیار روابط بین‌الملل، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).  
esmaili133@gmail.com

حمیدرضا هاشمی

دانشجوی دکتری مطالعات امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.  
anatomyhrh@yahoo.com

## چکیده

امنیت اقتصادی جایگاه والایی در دستور کار نظام‌های سیاسی یافته تا جایی که سیاست‌گذاران را موظف کرده تا در سطح ملی به هدایت و بهبود امنیت اقتصادی بپردازند. با آغاز گام دوم انقلاب اسلامی، معضل امنیت اقتصادی به یکی از اصلی‌ترین مسائل کشور تبدیل شده است. اسناد بالادستی، فرمایش‌ها و تأکیده‌های رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر، همگی دلالت بر لزوم توجه جدی به این امر دارد. در این راستا هدف از این پژوهش ارائه منظومه فکری معظم‌له در حوزه امنیت اقتصادی است. این مقاله از نوع کاربردی توسعه‌ای و روش تحقیق، تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قیاسی است. مسئله اصلی این پژوهش آن است که مفهوم امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب مورد مذاقه قرار خواهد گرفت تا از این مسیر به سمت منظومه فکری کاملی از امنیت اقتصادی در حوزه علمی و عملی پیش رفت و به شناخت مؤلفه‌ها و مقوم‌های مرتبط با آن در جامعه پرداخت و با استخراج از مجموعه بیانات این رهبر فرزانه در حوزه امنیت اقتصادی، که دارای ابعاد و مؤلفه‌های گوناگونی می‌باشد، عبارت‌اند از: اقتصاد مقاومتی، مبارزه با مفاسد اقتصادی، امنیت شغلی کارگران، امنیت سرمایه، امنیت غذایی، نظام توزیع و قیمت‌گذاری، مقابله با قاچاق، شفاف‌سازی اقتصادی و مدیریت اقتصادی.

**کلیدواژه‌ها:** مقام معظم رهبری، امنیت اقتصادی، منظومه فکری، اقتصاد مقاومتی.

طبقه‌بندی JEL: h560, f52

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۸ تاریخ بازبینی: ۱۴۰۲/۰۱/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۳

فصلنامه راهبرد اقتصادی، سال ۱۱، شماره ۳، پیاپی ۴۲، پاییز ۱۴۰۱، صص ۱۰۹-۱۳۶

۱. این یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> CC BY-NC-ND است.

## مقدمه و بیان مسئله

در حال حاضر بی‌شک تهدید اقتصادی، سخت‌ترین و پیچیده‌ترین تهدیدها در چهارچوب امنیت ملی است. بعضی صاحب‌نظران «جلوگیری از بحران اقتصادی و جلوگیری از ضربه اقتصادی به یک گروه یا ملت و تأمین حقوق اقتصادی افراد» را به‌عنوان تعریف امنیت اقتصادی ذکر کرده‌اند. در واقع «امنیت اقتصادی» عبارت از وجود مستمر شرایط لازم برای ایجاد بهبودی مداوم در شرایط کار و تولید، وجود استانداردهای بالای زندگی برای شهروندان شامل فرصت‌های شغلی پویا و خلاق، سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و رشد اقتصادی پایدار با منافع ملی اقتصادی است (جهان بزرگی، ۱۳۸۸، ص. ۹۹).

همان‌طور که از تعریف امنیت اقتصادی برمی‌آید، منافع اقتصادی و قدرت ملی کشور دو عامل تعیین‌کننده در پیشبرد امنیت اقتصادی هستند. منافع اقتصادی تعیین‌کننده اهداف سیاست‌های اقتصادی (اعم از سیاست‌های امنیتی اقتصادی) است و میزان قدرت ملی نیز نشان می‌دهد که توان کشور برای حفظ امنیت اقتصادی و پیشبرد منافع ملی‌اش به چه میزان است. بدین ترتیب می‌توان گفت، همان‌طور که حفظ و پیشبرد کامل امنیت علاوه بر تمرکز بر ابعاد نظامی نیازمند توجه به ابعاد اقتصادی است، حفظ و پیشبرد امنیت اقتصادی نیز وابسته به قدرت ملی در ابعاد مختلف آن (اعم از توانمندی اقتصادی و نظامی) است (حبیب‌زاده، ۱۳۹۷، صص. ۱۴-۱۵).

رهبر معظم انقلاب در بیانات متعدد به اهمیت بحث در حوزه امنیت اقتصادی اشاره کرده‌اند. تعمیق مفاهیم و غنای مقولات اقتباس‌شده از گفتمان معظم‌له، در حوزه امنیت خصوصاً امنیت اقتصادی را چنان غنایی بخشیده که قابل مقایسه با ادبیات مطرح شده در نظریه‌های غربی نبوده و جامعیت و تکامل مفهومی این واژه نسبت به آنچه در غرب با نگاه یک‌سو به مسائل اقتصادی محور مطرح گردید، به‌خوبی واضح و مبرهن است. امنیت اقتصادی در بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) بر مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلفی در محیط‌های مختلف تأکید دارد. در این خصوص رهبر معظم انقلاب به‌وضوح امنیت اقتصادی را نیز تعریف کرده و فرمودند: «مردم در نظام جمهوری اسلامی باید احساس کنند که جان‌ومال و فرزندان و ناموس و فکر و



عقیده و سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی‌شان برخوردار از امنیت است» (بیانات مقام معظم رهبری در در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۰/۰۲/۲۸).

مسئله اصلی این پژوهش آن است که مفهوم امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب مورد مذاقه قرار خواهد گرفت تا از این مسیر به سمت منظومه فکری کاملی از امنیت اقتصادی در حوزه علمی و عملی پیش رفت و به شناخت مؤلفه‌ها و مقوم‌های مرتبط با آن در جامعه پرداخت.

هدف اصلی مقاله، با توجه به جایگاه مقام معظم رهبری یعنی رهبری نظام و تعیین‌کننده بودن خطوط اصلی حرکت کلان کشور از یک سو و همچنین به‌عنوان یک نظریه پرداز متعالیه، این است که نظرهای ایشان را در حوزه امنیت اقتصادی مورد تحلیل و بررسی قرار دهد. بازخوانی این اندیشه‌ها سبب می‌شود که تصویر بهتری از این حوزه داشته باشیم و با مسیر اصلی و خطوط حرکت اقتصادی آشنا شویم. در راستای بررسی منظومه فکری رهبر معظم انقلاب در حوزه امنیت اقتصادی تلاش می‌شود:

اول) ابعاد امنیت اقتصادی بر پایه منظومه فکری رهبر معظم انقلاب ارائه شود.  
دوم) مؤلفه‌های امنیت اقتصادی بر پایه منظومه فکری رهبر معظم انقلاب ارائه شود.

## ۱. پیشینه پژوهش

شهبازی؛ فروتن رمی و صادقی عمروآبادی (۱۴۰۰)؛ در پژوهشی با عنوان، شفافیت و امنیت اقتصادی، تحلیل کارکردی سازمان‌های اطلاعاتی؛ بیان کردند که شفافیت اقتصادی با استفاده از ابزار سیستم اطلاعات اقتصادی، دارای کارکردهای قابل توجهی است که برای امنیت داخلی کشور حیاتی و اجتناب‌ناپذیر است. به‌منظور دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی، شفافیت باید در تمام بازارها پیگیری و سازوکارهای مناسب با آن بازار برای رسیدن به شفافیت برقرار شود. شفافیت در تمام فعالیت‌های اقتصادی به‌خصوص دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی از ابتدایی‌ترین اقدام‌ها جهت نظارت مردم و دولت بر فعالیت‌های اقتصادی حاکمیت است که می‌تواند منجر به تصمیم‌های صحیح اقتصادی و درنهایت امنیت اقتصادی و داخلی برای کشور شود.

موسوی و لهراسی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی راهبردهای امنیت اقتصادی ایران با رویکرد اقتصاد مقاومتی و اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴»، چالش‌های درون‌ساختاری اقتصادی و سیاست‌های تحریمی آمریکا و غرب علیه ایران

را اصلی‌ترین تهدیدهای داخلی و خارجی امنیت اقتصادی کشور محسوب کرده و سیاست‌گذاری‌های اقتصادی نادرست، اثرگذارترین مؤلفه داخلی در تهدیدهای امنیت اقتصادی است که اتخاذ سیاست‌هایی همچون ساماندهی و تنقیح قوانین، رویکرد حداقلی در تصویب قانون و نظارت مؤثر بر اجرای قوانین را می‌طلبد؛ همچنین تحریم‌های اقتصادی غرب عامل اثرگذار بعدی در ناامنی فضای اقتصادی کشور است که در سه قالب گفتمانی تروریسم، حقوق بشر و مسئله هسته‌ای به اجرا درمی‌آید.

احمدی و صالح‌نیا (۱۳۹۹)؛ در پژوهشی با عنوان «درآمدی بر امنیت داخلی جمهوری اسلامی»، پس از بررسی مفهومی امنیت داخلی، ابعاد آن را تحلیل کرده و با تبیین احزاب جمهوری اسلامی ایران، آسیب‌های مرتبط با حوزه امنیت داخلی را در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بررسی نموده‌اند.

درّی نوگورانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «طراحی راهبردهای دفاع اقتصادی (برگرفته از رهنمودها و اسناد ابلاغی مقام معظم رهبری)»، ضمن ارائه الگوی دفاع اقتصادی، راهبردهای دفاع اقتصادی را به حمایت از تولید ملی، گستره اقتصاد مردم‌بنیان، رشد بهره‌وری عوامل تولید، خودکفایی، گستره اقتصاد دانش‌بنیان و توسعه صادرات تدوین نموده‌اند.

کمالی‌زاده و عطار (۱۳۹۷) در کتاب «دولت و امنیت اقتصادی در ایران»، الزام‌های سیاسی امنیت اقتصادی با تأکید بر نقش دولت در عرصه توسعه اقتصادی نشان می‌دهند که دولت کارآمد می‌تواند به بهبود شاخص‌های عملکرد اقتصادی، مخصوصاً امنیت اقتصادی، کمک کند. دولت‌ها می‌توانند سطح امنیت اقتصادی کشور را افزایش داده و برعکس دولت و دیوان‌سالاری ناکارآمد، باعث افول امنیت اقتصادی در کشور خواهد شد. در کتاب مذکور، کشور ایران به‌عنوان مورد مطالعاتی انتخاب شده است تا نقش ناکارآمدی دولت در کاهش سطح امنیت اقتصادی نشان داده شود.

اخوان هزاهو (۱۳۹۴) در کتاب «بررسی حقوقی امنیت اقتصادی»، شاخص‌های امنیت اقتصادی را بیان کرده که عبارت‌اند از: ۱- برقراری ثبات سیاسی و سیاست‌گذاری اقتصادی؛ ۲- مشارکت مردمی در پرتو آزادی‌های مدنی، حقوقی و سیاسی؛ ۳- توان حقوقی سالم در پرتو حاکمیت قانون و کاهش خطر ابطال قراردادهای کار و سرمایه توسط دولت؛ ۴- نظام اداری سالم در پرتو کاهش میزان فساد مالی. مؤلف کتاب دستیابی به امنیت اقتصادی را بدون وجود قوانین و مقررات شفاف و با ثبات امکان‌پذیر نمی‌داند و بیان می‌کند: «چنانچه دولت‌ها در وضع و



تغییر قوانین از اصول و قواعد مشخصی تبعیت نکنند، منجر به افزایش نااطمینانی در اقتصاد شده و هزینه مبادله و قیمت تمام شده کالاها و خدمات را افزایش می‌دهد. این امر منجر به کاهش قدرت رقابت در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای شده و در نهایت موجب کاهش میزان رفاه عمومی جامعه می‌شود.

زاهدی و همکاران (۲۰۲۳)، به گزارشی جامع و تحلیلی از خطرات جهانی پیرامون مسائل اقتصادی، اقلیمی و زیست محیطی، غذایی و... پرداختند و از نگرانی‌هایی که در جهان باقی مانده شامل: تسلیحاتی کردن سیاست‌های اقتصادی و... می‌باشد و دستاوردهای اقتصادی و... در نسبت گسترده‌ای از جمعیت با یک واگرایی فزاینده‌ای بین کشورهای پیشرفته و در حال توسعه قرار دارد.

نهاد اقتصادی اروپا (۲۰۲۳)، در مقاله‌ای به پیش‌بینی اقتصادی اروپا پرداخته و پیش‌بینی آنکه تورم اقتصادی در کشورهای اروپایی روند کاهشی یافته و نرخ ارز در سال ۲۰۲۴ روند نزولی را دنبال می‌نماید و اقتصاد اروپا از حالت رکود اندکی خارج می‌شود.

اوشیتا و همکاران (۲۰۱۹)، در پژوهش‌های خود امنیت اقتصادی را در دو سطح خرد و کلان در نظر داشته و عنوان نمودند که در هر دو بخش با امنیت داخلی ارتباط دارد. امنیت داخلی وضعیتی است که در آن نظام سیاسی حاکم از بیشترین ظرفیت برای پاسخگویی به نیازهای شهروندان برخوردار است و شهروندان آن جامعه می‌توانند بدون برخورد با موانع ذهنی و عینی از تمام حقوق قانونی خود بهره‌مند شوند.

هولیر و همکاران (۲۰۱۸)، در کتابی با عنوان، شفافیت، دموکراسی و اتوکراسی: شفافیت اقتصادی و ثبات سیاسی؛ از دیدگاه جدیدی شفافیت اطلاعات اقتصادی و اثر آن بر بی‌ثباتی اقتصادی کشورها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند.

## ۲. تعریف مفاهیم و چهارچوب نظری

### ۲-۱. امنیت اقتصادی از منظر اندیشمندان

از نظر رابرت ماندل امنیت اقتصادی عبارت است از: میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالا و خدمات؛ هم از مجرای عملکرد داخلی و هم از حضور در بازارهای بین‌المللی (قاضی‌زاده، ۱۳۹۹، ص. ۱۷۳).

کانرت (۲۰۱۸) معتقد است؛ امنیت اقتصادی را به وضعیتی که در آن واحدهای تولیدی بتوانند بدون نگرانی از خطرهای محیطی، دست به برنامه‌ریزی درازمدت

بزنند.

بوزان گفته است: سرمایه‌داری رقابتی بر پایه مقدار قابل توجهی از ناامنی دائمی همه واحدهای داخل آن افراد، شرکت‌ها و دولت‌ها بنا شده است و در نتیجه ایده امنیت اقتصادی در درون سرمایه خود یک تناقض است. برخلاف معمای امنیت نظامی که در آن امنیت بیشتر یک کشور باعث ناامنی بیشتر دیگران است معمای امنیت اقتصادی عبارت است از امنیت کامل یک کشور یا شرکت، باعث بد کار کردن شیوه دادوستد یعنی بازار آزاد رقابتی می‌گردد؛ بنابراین به نظر می‌رسد که در ذات نظامی اقتصادی لیبرال بین‌المللی نوعی بی‌ثباتی نهفته است که باعث می‌شود امنیت یک مفهوم موقت و فرار باشد (قاضی‌زاده، ۱۳۹۹، ص. ۱۷۵).

از نگاه خسروی و لکزایی (۱۳۹۵)، امنیت اقتصادی عبارت است از: نبود ترس و خوف و حصول اطمینان و ایجاد بسترهای مناسب و زمینه‌های مورد نیاز برای فعالیت‌های اقتصادی جهت رسیدن به کسب سود در درازمدت است.

## ۲-۲. امنیت اقتصادی از منظر امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)

تحقق عدالت اقتصادی در جهت ایجاد امنیت اقتصادی، یکی از توصیه‌های مهم در اسلام در عرصه اقتصاد است. در این راستا آرمانی که در اندیشه امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) به عنوان ایدئولوگ انقلاب اسلامی و طراح نظام جمهوری اسلامی مطرح شده تحقق عدالت اقتصادی است که ایشان معتقد به جمع بین دو عدالت تولیدی با شاخصه‌های ایجاد اشتغال و توسعه روستایی و در بخش توزیعی با شاخصه‌های آموزش، مسکن و بهداشت بودند (بخشایشی اردستانی و رضایی جوزانی، ۱۳۹۶، ص. ۵۵). همچنین ایشان پیرامون فساد اقتصادی می‌فرمایند: معامله با دشمنان اگر در روابط بازرگانی و غیر آن ترس آن رود که اجانب از نظر سیاسی یا جهات دیگر بر اسلام و بلاد مسلمین استیلاء یابند و این استیلاء به استعمار خود آنان و یا کشورهای اسلامی منتهی گردد هر چند به شکل استعمار معنوی باشد، بر همه مسلمانان واجب است از این روابط و دادوستدها اجتناب کنند؛ زیرا حرام است (خمینی، ۱۳۷۹، الف، ج ۱، ص. ۴۶۶). امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) پیرامون خودکفایی و استقلال اقتصادی می‌فرمایند: یکی از مسائل مهم ما مسئله اقتصاد است. ما باید سعی کنیم که از حیث اقتصاد، قوی و بدون وابستگی باشیم (خمینی، ۱۳۷۹، ب، ج ۱۷، ص. ۳۳). امام برای تقویت بنیه کشور در تمام ابعاد به قطع وابستگی‌ها سفارش می‌کردند. ایشان معتقد بود که قطع وابستگی، زمینه شکوفایی



استعدادها را به همراه خواهد داشت و در این زمینه می‌فرمود: «به مسئولین و دست‌اندرکاران در هر رده نیز می‌گوییم که شرعاً بر همه شما واجب است که همت کنید تا آخرین رگ و ریشه‌های وابستگی این کشور بر بیگانگان را در هر زمینه قطع نمایید (خمینی، ۱۳۶۱، ج ۲۱، ص. ۳۷).

### ۲-۳. امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی

در بررسی نظرهای حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در زمینه امنیت اقتصادی که به‌صورت پراکنده در سخنرانی‌های متعدد بیان شده، ایشان برخلاف نظریه‌های رایج علمی غربی که امنیت اقتصادی را رقابت اقتصادی و موفقیت در بازارهای بین‌المللی - سرمایه‌داری رقابتی می‌دانند (قاضی‌زاده، ۱۳۹۹، ص. ۱۷۴)، امنیت اقتصادی را کار اقتصادی، حرکت اقتصادی، تلاش اقتصادی، رونق اقتصادی و سازندگی اقتصادی از هر نوعش امکان‌پذیر باشد برای کشور دانسته و مرجع انجام آن را دستگاه قضایی، دولت و حاکمیت می‌دانند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از بسیجیان، ۱۳۷۸/۶/۱۰). همچنین ایشان در رابطه مفسد اقتصادی فرمودند: یک مسئله دیگر، مسئله مبارزه با مفسد است که به نظر من چیز مهمی است. امروز خب مسئله اقتصاد، یک مسئله اساسی در کشور است. مخاطب اصلی در مدیریت اقتصاد کشور البته قوه مجریه است و در بخشی قوه مقننه؛ در این تردیدی نیست؛ ولی قوه قضائیه هم می‌تواند نقش ایفا کند در جاهای مختلفی در مسئله اقتصاد. یکی از جاهایی که قوه قضائیه می‌تواند برای اصلاح اقتصاد کشور نقش ایفا کند، ایجاد امنیت فضای اقتصادی است؛ این کار قوه قضائیه است. قوه قضائیه باید بتواند نوعی برخورد کند با مختل‌کننده امنیت، که فضای کسب‌وکار مردم، فضای زندگی و معیشت مردم، یک فضای امنی باشد؛ این یکی از زمینه‌های کار قوه قضائیه برای اقتصاد کشور [است]. یک قلم دیگر از کارهایی که قوه قضائیه در زمینه مسائل اقتصاد می‌خواهد انجام بدهد، همین است؛ مبارزه با مفسد اقتصادی و مفسدین اقتصادی. قوه قضائیه در این زمینه به‌صورت واضح و گاهی حتی به‌صورت جنجالی وارد بشود (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس و مسئولان قوه قضائیه، ۱۳۹۷/۰۴/۰۶). رهبر معظم انقلاب در بیانات خود پیرامون امنیت اقتصادی می‌فرمایند: در زمینه‌های مختلف، امنیت مهم است. من به‌مناسبت اینکه امروز یکی از مسائل اساسی کشور، مسئله اقتصاد و معیشت مردم است، اشاره کنم که اقتصاد هم نیازمند امنیت است؛ بنای اقتصادی کشور هم بایستی بر یک بنیاد امنی نهاده بشود. مشکل ما، مشکل تاریخی ما، مشکل بازمانده ما از دوران‌های



طاغوتی، وابستگی اقتصاد ما به نفت است؛ این موجب شده است که ما در زمینه مسائل اقتصادی، دغدغه امنیت را در همه دوران‌ها، زیاد داشته باشیم؛ قیمت نفت کم شد، زیاد شد، فروش نفت ممنوع شد، رفت‌وآمد نفت مشکل شد، فلان مشتری نفت پول ما را نداد. وقتی همه چیز بر محور نفت در اقتصاد می‌چرخد، اقتصاد ناامن است؛ اقتصاد هم بایستی امن بشود. این جمله را در اینجا گفتیم به‌خاطر اینکه ولو محیط نظامی، محیط اقتصادی نیست، اما اهمیت امنیت برای همه بخش‌ها معلوم بشود؛ حتی برای مسئله اقتصاد که علی‌الظاهر به کسوت سربازی و لباس ارتشی و سپاهی ارتباطی ندارد (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش، ۱۳۹۶/۰۸/۰۳).

### ۳. روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی - توسعه‌ای بوده و روش پژوهش، کیفی از نوع تحلیل محتوا است. جامعه آماری پژوهش، بر مبنای اسنادی و نخبگان انجام گردیده که در بخش اسنادی شامل؛ تمام بیانات مقام معظم رهبری و در بخش خبرگان در زمینه تخصص بر مطالعات امنیت ملی و امور اقتصادی بهره‌برداری شده است. حجم نمونه شامل فرمایشات مقام معظم رهبری در حوزه امنیت اقتصادی و گردآوری داده‌ها در دو بخش اسنادی و نخبگان صورت گرفته که در بخش اسنادی، از طریق جستجوی تخصصی کتابخانه‌ای، تارنمای اینترنتی ایشان و مراجعه به بانک‌های اطلاعاتی مانند حدیث ولایت و... به‌صورت فیش‌برداری و یادداشت‌برداری انجام شده و در بخش نخبگان با نمونه‌گیری هدفمند از طریق میدانی و به‌صورت مصاحبه باز صورت گرفته است. در پژوهش حاضر برای طبقه‌بندی، خلاصه نمودن، توصیف و تفسیر داده‌ها، تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده، از تحلیل مضمون استفاده شده است. در این تحلیل از شمارش کلمات و عبارات آشکار، فراتر رفته و بر شناخت و توضیح ایده‌های صریح و ضمنی تمرکز شده است. اطلاعات به‌دست‌آمده از طریق تحلیل استنباطی، پردازش و تحلیل شده است و همچنین اعتبار و روایی (پایایی) تحقیق، در این مقاله از روایی صوری به‌صورت پرسشنامه‌های مورد تأیید از سوی متخصصان قرار گرفته است. برای اعتبار تحقیق؛ مجدد از سوی متخصصان در زمینه ارزیابی یافته‌های کلی تحقیق و صحت تفاسیر و برداشت محقق در این تحقیق کسب نظر و مورد تأیید واقع شده است.



## ۴. یافته‌های پژوهش

رهبر معظم انقلاب در ارتباط با امنیت اقتصادی می‌فرمایند: «مردم در نظام جمهوری اسلامی باید احساس کنند که جان، مال، فرزندان، ناموس، فکر، عقیده، سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی شان برخوردار از امنیت است» (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۰/۰۲/۲۸). در راستای سؤال اصلی و فرعی پژوهش، نظر به آنکه امنیت اقتصادی دارای ابعاد گوناگون است، بنابراین در مرحله اول (ابعاد امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب با نظر نخبگان و خبرگان احصاء و مورد تأیید قرار گرفت؛ در مرحله دوم) بر مبنای هر یک از این ابعاد، به استخراج مؤلفه‌های امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب پرداخته شده است.

### ۴-۱. بُعد اول: اقتصاد مقاومتی

یکی از مصادیق اصلی و پایه امنیت اقتصادی که به‌عنوان سیاست‌های کلی در زمینه اقتصادی از سوی رهبر معظم انقلاب پس از تشدید تحریم‌های یک‌جانبه و غیرانسانی غرب علیه ایران در سال‌های اخیر، تأکید و مطرح گردید «اقتصاد مقاومتی» است. اقتصاد مقاومتی، به‌عنوان واحد تحلیل امنیت اقتصادی در نظریات علمی و نیز به‌عنوان شاخص مهمی از امنیت اقتصادی به حساب می‌آید. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:

#### جدول (۱): مؤلفه‌های ملازمه اقتصاد مقاومتی

| ردیف | مضامین نقل‌قولی   | مؤلفه‌های پایه      | مضامین سازمان‌دهنده |
|------|---|---------------------|---------------------|
| ۱    | اگر تلاش بر این باشد که فعالیت‌های اقتصادی درآمدزای دیگری جایگزین نفت شود، بزرگ‌ترین حرکت مهم در زمینه اقتصاد انجام شده است. صنایع دانش بنیان می‌تواند خلأ ناشی از نفت را تا میزان زیادی پر کند.      | کاهش وابستگی به نفت | امنیت اقتصادی       |
| ۲    | یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است، صنعت و کشاورزی. واحدهای کوچک و متوسط را فعال کنید. البته خوشبختانه واحدهای بزرگ ما فعالند، خوبند و سوددهی شان هم خوب است، کارشان هم خوب است، لیکن | حمایت از تولید ملی  | امنیت اقتصادی       |

| ردیف | مضامین نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه                                  | مضامین سازمان‌دهنده |
|------|---|---|---------------------|
|      | باید به فکر واحدهای متوسط و کوچک باشید؛ این‌ها خیلی مهم است.  |   |                     |
| ۳    | مدیریت مصرف یکی از ارکان اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر. امروز پرهیز از اسراف و ملاحظه تعادل در مصرف، بلاشک در مقابل دشمن یک حرکت جهادی است. یک بعد دیگر این مسئله تعادل در مصرف و مدیریت مصرف، استفاده از تولید داخلی است.  | اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف (مدیریت مصرف) | امنیت اقتصادی       |
| ۴    | استفاده حداکثری از زمان و منابع و امکانات و همچنین حرکت براساس برنامه، از جمله ارکان اقتصاد مقاومتی است. تصمیم‌های خلق الساعه و تغییر مقررات، جزء ضربه‌هایی است که به اقتصاد مقاومتی وارد می‌شود و به مقاومت ملت ضربه می‌زند.   | استفاده حداکثری از منابع و امکانات              | امنیت اقتصادی       |
| ۵    | یکی از پایه‌های محکم اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش بنیان است؛ اساس کار در اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش بنیان است. زیرا اقتصاد مقاومتی اقتصاد درون‌زا است. اقتصادی است که در داخل پایه‌های مستحکمی دارد که تکانه‌های بین‌المللی و جهادی و اقتصادی آن را از در نمی‌برد؛ این اقتصاد مقاومتی است، یکی از اساسی‌ترین پایه‌های این اقتصاد عبارت است از اقتصاد دانش بنیان، اقتصادی که متکی باشد به علم، این خیلی مهم است. | اقتصاد دانش بنیان                               | امنیت اقتصادی       |
| ۶    | مسئله اقتصاد مهم است؛ اقتصاد مقاومتی مهم است. البته اقتصاد مقاومتی الزاماتی دارد. مردمی کردن اقتصاد جزء الزامات اقتصاد مقاومتی است.   | مردمی نمودن اقتصاد                              | امنیت اقتصادی       |



شکل (۱): مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

## ۲-۴. بُعد دوم: مبارزه با مفساد اقتصادی

یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب مبارزه با مفساد اقتصادی است. معظم‌له در این رابطه می‌فرماید:

جدول (۲): مؤلفه‌های ملازمه مبارزه با مفساد اقتصادی

| ردیف | مضامین نقل قولی  | مؤلفه‌های پایه  | مضامین سازمان‌دهنده                      |
|------|--|---|--|
| ۱    | همین مسئله فسادهای مالی و اخلاقی و ارتشاء و تزویر و امثال این‌ها، چیزهایی است که به‌خصوص از مردم سلب امنیت می‌کند و واقعاً در رتبه‌های بالا قرار می‌گیرند. | مقابله با مفساد مالی، اخلاقی، ارتشاء و تزویر                | امنیت اقتصادی، عوامل ناامنی (فساد مالی)  |
| ۲    | مردم در نظام جمهوری اسلامی باید احساس کنند که جان، مال، فرزندان، ناموس، فکر، عقیده، سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی‌شان برخوردار از امنیت است.               | برخورداری امنیت در مال، سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی و ... | امنیت اقتصادی، عوامل ناامنی، تعرض به مال |
| ۳    | برخورد با مفسد اقتصادی موجب امنیت اقتصادی است برای غیرمفسد.  | مقابله با مفساد اقتصادی                                     | امنیت اقتصادی                            |
| ۴    | با دستمال کثیف نمی‌توان شیشه را تمیز کرد و لازمه مقابله جدی با مسئله فساد،   | پاک‌دستی و سلامت مسئولان و کارگزاران نظام                   | امنیت اقتصادی، و فساد و پاک‌دستی         |

| ردیف | مضامین نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه          | مضامین سازمان دهنده |
|------|---|-------------------------|---------------------|
|      | پاک‌دستی و سلامت مسئولین و کارگزاران نظام در قوای سه‌گانه و نهادهای مختلف است: «این را همه بدانند: کسی که خودش آلوده به فساد باشد، قادر نخواهد بود با فساد مبارزه کند. خود مسئولان باید با هوشیاری و دقت، با این پدیده مبارزه کنند.   |                         |                     |
| ۵    | یک سال پیش بود که ما مبارزه با مفاسد اقتصادی را عرض کردیم و دستگاه‌ها را ترغیب نمودیم که در این مبارزه جدی باشند. اهتمام به این کار به خاطر آن است که مفاسد اقتصادی، جریان آلوده‌ای است که اگر جلوگیری و با آن مبارزه نشود، کل فضا را آلوده خواهد کرد. بحث یک جرم منفرد و تک افتاده نیست؛ برخورد با مفاسد اقتصادی برای نظام اهمیت حیاتی دارد. البته در آن نامه‌ای که به رؤسای محترم سه قوه نوشتم، عرض کردم مراقب باشید تخلفات مدیریتی را که غالباً به اشتباه بر می‌گردد، با جرائمی که کسی از روی عمد مرتکب می‌شود، مخلوط نکنید. | مقابله با مفاسد اقتصادی | امنیت اقتصادی       |



شکل (۲): مؤلفه‌های مفاسد اقتصادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب



### ۳-۴. بُعد سوم: امنیت شغلی کارگران

یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب امنیت شغلی کارگران است. معظم‌له در این رابطه می‌فرماید:

**جدول (۳): مؤلفه‌های ملازمه با امنیت شغلی کارگران**

| ردیف | مؤلفه‌های نقل و قولی   | مؤلفه‌های پایه                                       | مضامین سازمان‌دهنده  |
|------|--|--|--|
| ۱    | امنیت زندگی و شغلی کارگر را خدا از ما خواسته است، امنیت سرمایه را هم خدا از ما خواسته است.   | حفظ سرمایه، زندگی و شغلی کارگران از سوی مسئولان نظام | امنیت اقتصادی  |
| ۲    | البته از اول انقلاب این سیاست استکبار بود، در این ده، پانزده سال اخیر خیلی روشن سیاستشان از کار انداختن تولید کشور بود، سیاست دشمن این بود. همه این تحریم‌ها و این حرف‌ها همه برای این بود که در کشور تولید از کار بی‌افتد. کارگران ما ایستادند در صف مقدم و نگذاشتند این اتفاق بی‌افتد و آنچه که در این زمینه ستون اصلی این خیمه بود کارگر بود. | مقابله کارگران با استکبار در جهت حفظ تولید ملی       | امنیت اقتصادی، ایجاد تحریم‌ها و دشمنی در زمینه تولید اقتصادی |
| ۳    | ما الان احتیاج داریم به افزایش فرصت‌های شغلی، امکان‌ش هم وجود دارد در کشور، یعنی صاحب‌نظران و کسانی که با مسائل کشور آشنايند، همه تصدیق می‌کنند که در کشور امکان افزایش فرصت‌های شغلی به‌طوری که نسبت بیکاری بسیار کمتر از آنچه که امروز هست باشد، وجود دارد.  | افزایش فرصت‌های شغلی                                 | امنیت اقتصادی و بیکاری کارگران                               |
| ۴    | ما الان ده‌ها میلیارد واردات داریم، خیلی از این واردات هم لازم است، با مطلق واردات کسی مخالف نیست، ما با واردات بی‌رویه مخالفیم. واردات بی‌رویه یعنی چه؟ یعنی اینکه جنسی که در داخل تولید می‌شود کیفیتش هم خوب است، مشابه این جنس را ما وارد کنیم، این خنجری است به قلب  | حفظ تولید ملی  | امنیت اقتصادی، واردات بی‌رویه                                |

| ردیف | مؤلفه‌های نقل و قولی   | مؤلفه‌های پایه | مضامین سازمان‌دهنده                    |
|------|--|----------------|--|
|      | تولید کشور.  |                |  |
| ۵    | ترجیح دادن جنس خارجی به جنس داخلی را ضربه زدن به کارگر داخلی به نفع کارگر خارجی دانستند و گفتند: بر این اساس است که از مردم می‌خواهیم به خرید تولید داخلی مقید باشند البته بزرگ‌ترین خریدار در کشور، دستگاه‌های دولتی هستند که باید سعی کنند هیچ جنس خارجی مصرف نکنند. | حفظ تولید ملی  | امنیت اقتصادی و استقبال از اجناس خارجی |



شکل (۳): مؤلفه‌های امنیت شغلی کارگران در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

#### ۴-۴. بُعد چهارم: امنیت سرمایه

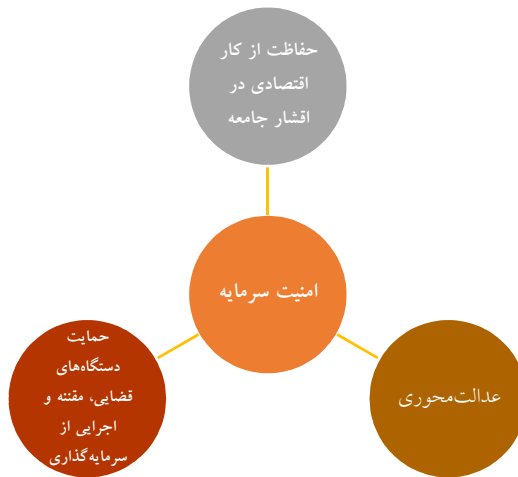
یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب امنیت سرمایه است. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:



**جدول (۴): مؤلفه‌های ملازمه با امنیت سرمایه**

| ردیف | مضامین نقل قولی  | مؤلفه‌های پایه   | مضامین سازمان‌دهنده                                     |
|------|--|--|---|
| ۱    | امنیت اقتصادی یعنی اینکه انسان‌ها و آحاد مردم این کشور، از هر قشری، بخواهند کار اقتصادی بکنند... بدانند که کسی مزاحم آنها نخواهد شد.   | حفاظت از کار اقتصادی در اقشار جامعه                    | امنیت اقتصادی، ممانعت از کار اقتصادی                    |
| ۲    | مسئله امنیت سرمایه‌گذاری خیلی مهم است؛ بخشی از امنیت سرمایه‌گذاری مربوط می‌شود به دستگاه قوه مجریه، بعضی هم به دستگاه‌های دیگر مثل قوه قضائیه و دستگاه‌های گوناگون دیگر.   | حمایت دستگاه‌های قضایی و اجرایی از سرمایه‌گذاری        | امنیت اقتصادی، ناامنی سرمایه‌گذاری                      |
| ۳    | ما اگر می‌خواهیم مردم در صحنه اقتصاد باشند، باید صحنه اقتصادی امنیت داشته باشد.  | ایجاد و حفظ کارهای اقتصادی                             | امنیت اقتصادی   |
| ۴    | اگر عدالت باشد، امنیت اقتصادی بیشتر است.   | عدالت‌محوری  | امنیت اقتصادی   |
| ۵    | امنیت سرمایه‌گذاری کار ضابطین قوه قضائیه و کار نیروهای امنیتی است؛ باید کاری کنند که امنیت سرمایه‌گذاری محفوظ باشد. یکی از کارهای مهم، ثبات سیاست‌ها است؛ قوانین، قوانین دائماً در تغییر نباشد؛ که این کار، کار مجلس شورای اسلامی است. اولاً، مقررات و زوائد دست‌وپاگیر را بردارند، ثانیاً، ثبات در قوانین ایجاد کنند و هر روز یک قانون جدیدی نیاورند که نتوان (سرمایه‌گذاری شود). | حمایت دستگاه‌های قضایی، اجرایی و مقننه از سرمایه‌گذاری | امنیت اقتصادی، عدم ثبات در قوانین و ناامنی سرمایه‌گذاری |





شکل (۴): مؤلفه‌های امنیت سرمایه در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

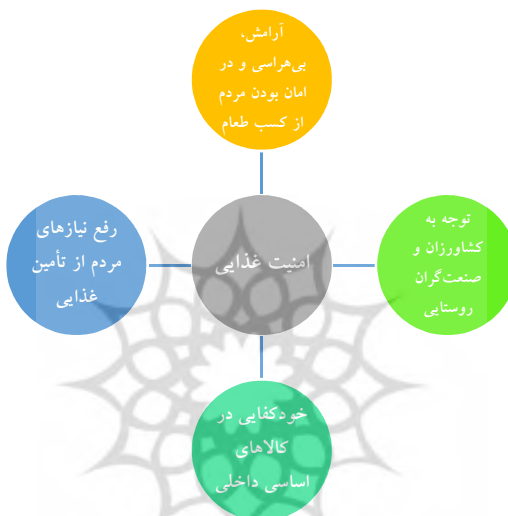
#### ۴-۵. بُعد پنجم: امنیت غذایی

یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب امنیت غذایی است. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:

جدول (۵): مؤلفه‌های سازمان‌دهنده ملازمه با امنیت غذایی

| ردیف | مضامین نقل‌قولی   | مؤلفه‌های پایه   | مضامین سازمان‌دهنده                       |
|------|---|--|---|
| ۱    | امنیت غذایی برای کشور ما خیلی مهم است.  | آرامش، بی‌هراسی و در امان بودن مردم از کسب طعام        | امنیت اقتصادی                             |
| ۲    | ما که می‌خواهیم با ابرقدرت‌ها و زورگوها و چپاولگرهای دنیا سینه‌به‌سینه شویم و با آنها مقابله کنیم، باید اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیاز مردم و کشور، یعنی امر تغذیه را به نقطه اطمینان‌بخشی برسانیم، و این جز با توجه به روستاها امکان‌پذیر نیست. | رفع نیازهای مردم و توجه به کشاورزان و صنعتگران روستایی | امنیت اقتصادی، ناامنی در مسئله تغذیه مردم |
| ۳    | پایه اول خودکفایی، خودکفایی در امور تغذیه مردم است.   | خودکفایی در کالاهای اساسی داخلی                        | امنیت اقتصادی، افزایش بی‌رویه واردات      |
| ۴    | مردم احساس راحتی کنند و از لحاظ   | رفع نیازهای مردم از                                    | امنیت اقتصادی، ناامنی                     |

| ردیف | مضامین نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه                  | مضامین سازمان‌دهنده                  |
|------|---|---------------------------------|--------------------------------------|
|      | غذا، احساس امنیت نمایند.  | تأمین غذایی                     | در مسئله تغذیه مردم                  |
| ۵    | فراهم ساختن امنیت غذایی و خودکفایی در کالاهای اساسی، به‌وسیله افزایش تولید داخلی به‌ویژه در زمینه کشاورزی | خودکفایی در کالاهای اساسی داخلی | امنیت اقتصادی، افزایش بی‌رویه واردات |



شکل (۵): مؤلفه‌های امنیت غذایی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

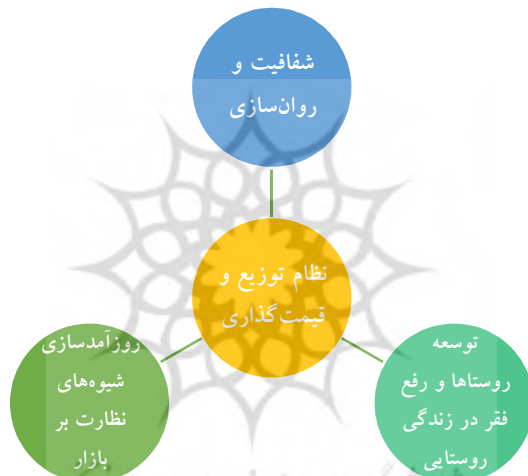
#### ۴-۶. بُعد ششم: نظام توزیع و قیمت‌گذاری

یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب نظام توزیع و قیمت‌گذاری است. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:

#### جدول (۶): مؤلفه‌های ملازمه با نظام توزیع و قیمت‌گذاری

| ردیف | مؤلفه‌های نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه  | مؤلفه‌های سازمان‌دهنده                            |
|------|--|---|---|
| ۱    | ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی»؛ شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار. | شفافیت و روان‌سازی و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار | امنیت اقتصادی، عدم شفافیت در امور قیمتی در اقتصاد |

| مؤلفه‌های سازمان دهنده     | مؤلفه‌های پایه                           | مؤلفه‌های نقل قولی   | ردیف |
|----------------------------|--|--|------|
| امنیت اقتصادی، فقر روستایی | توسعه روستاها و رفع فقر در زندگی روستایی | ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستائیان و کشاورزان و رفع فقر، با تقویت زیرساخت‌های مناسب تولید و تنوع‌بخشی و گسترش فعالیت‌های مکمل به‌ویژه صنایع تبدیلی و کوچک و خدمات نوین، با تأکید بر اصلاح نظام قیمت‌گذاری محصولات (سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی رهبر معظم انقلاب در افق ۱۴۰۴). | ۲    |



شکل (۶): مؤلفه‌های نظام توزیع و قیمت‌گذاری در منظومه فکری رهبر معظم

انقلاب

#### ۴-۷. بُعد هفتم: مقابله با قاچاق

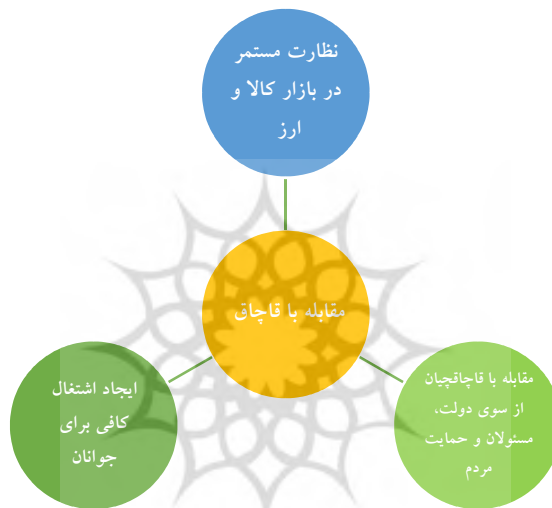
یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب مقابله با قاچاق است. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:



**جدول (۷): مؤلفه‌های ملازمه با مقابله با قاچاق**

| ردیف | مضامین نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه  | مضامین سازمان‌دهنده                            |
|------|---|---|--|
| ۱    | ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه؛ پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز از مبادی ورودی تا محل عرضه آن در بازار.  | نظارت مستمر در بازار کالا و ارز                       | امنیت اقتصادی                                  |
| ۲    | رواج قاچاق، یک معضل بزرگ است. یک عده راه قاچاق را که راه بسیار ناسالمی است در پیش گرفته‌اند؛ هم به مردم و هم به استان ظلم می‌کنند. تولید داخلی را به شکست می‌کشاند. به جای اینکه به تولید روی آورند و کشور و شهر و استان خودشان را آباد کنند، به کارهای ناسالم و خلاف قانون می‌پردازند که یقیناً جز فساد برای مردم، هیچ اثری ندارد؛ اگرچه برای خود آنها پول‌های بادآورده‌ای را به ارمغان می‌آورد! این هم یک معضل بزرگ است.  | حفظ تولید داخلی                                       | امنیت اقتصادی، رواج قاچاق، ضربه به تولید داخلی |
| ۳    | خطر قاچاق منحصر به قاچاق مواد مخدر نیست؛ چراکه در کنار آن، اشرار و سوءاستفاده‌چیان و فرصت‌طلبان بی‌انصاف و بی‌رحم قرار دارند. قاچاقچیان کلان هم عامل تهدیدند؛ زیرا تجارت و دادوستد سالم کشور را تهدید می‌کنند. دولت و مسئولان خود را در قبال این مسائل موظف می‌دانند، مردم هم باید کمک کنند. آحاد مردم عزیز این استان باید وظیفه همکاری نکردن با اشرار و قاچاقچیان را همیشه به کسانی که به این نکته توجه ندارند، گوشزد کنند. راه صحیح و سالم بازرگانی باید بر روی مردم باز شود. | مقابله با قاچاقچیان از سوی دولت، مسئولان و حمایت مردم | امنیت اقتصادی، تهدید تجارت سالم کشور           |
| ۴    | وقتی اشتغال به قدر کافی وجود نداشته باشد، راه‌های صحیح باز نباشد، آن وقت جوانان ما متأسفانه متوسل می‌شوند به راه‌های غیرصحیح؛ به قاچاق و امثال این‌ها. قاچاق یک بلیه برای کشور و برای اقتصاد کشور یک درد است؛ یک ویروسِ بشدت فلج‌کننده است.   | ایجاد اشتغال کافی برای جوانان                         | امنیت اقتصادی                                  |

| مضامین سازمان‌دهنده | مؤلفه‌های پایه | مضامین نقل قولی   | ردیف |
|---------------------|----------------|---|------|
|                     |                | جوانان ما نباید در وضعی قرار بگیرند که احساس کنند ناچار باید به این راه غیرمنطقی، غیرقانونی و غیرمشروع متوسل شوند. این جزو همت‌های اصلی دولت است و دولت به این همت گماشته است. شما هم باید کمک کنید؛ باید در این مسئله همکاری کنید. |      |



شکل (۷): مؤلفه‌های مقابله با قاچاق در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

#### ۴-۸. بُعد هشتم: شفاف‌سازی اقتصادی

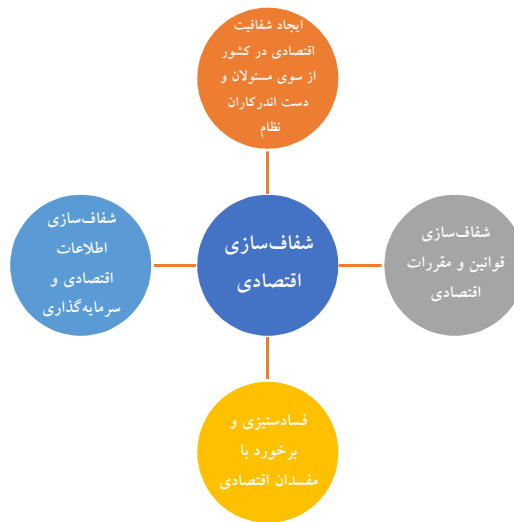
یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب شفاف‌سازی اقتصادی است. معظم‌له در این رابطه می‌فرماید:

#### جدول (۸): مؤلفه‌های ملازمه با شفاف‌سازی اقتصادی

| مضامین سازمان‌دهنده          | مؤلفه‌های پایه                                | مضامین نقل قولی  | ردیف |
|------------------------------|---|--|------|
| امنیت اقتصادی، تهدید اقتصادی | ایجاد شفافیت اقتصادی در کشور از سوی مسئولان و | با توجه به اینکه در مسائل اقتصادی، کشور درگیر یک جنگ اقتصادی است و بدین ترتیب مسئله اقتصاد، اولویت | ۱    |



| ردیف | مضامین نقل قولی  | مؤلفه‌های پایه                           | مضامین سازمان‌دهنده                  |
|------|--|--|--------------------------------------|
|      | درجه یک کشور محسوب می‌شود، «شفافیت» نقش بی‌بدیلی ایفا می‌کند. یکی از مراحل این است که فضای اقتصاد کشور برای حضور مردم شفاف باشد.   | دست‌اندرکاران نظام                       |                                      |
| ۲    | مقررات را بایستی شفاف کرد که جای توجیه و تبدیل و تعبیر و تأویل نباشد. راه‌های تقلب بسته بشود، جلوی کسانی که اهل سوءاستفاده از ظواهر قوانین هستند، گرفته شود.   | شفاف‌سازی قوانین و مقررات اقتصادی        | امنیت اقتصادی،<br>تقلب‌های اقتصادی   |
| ۳    | اگر اطلاعات اقتصادی کشور شفاف باشد، فرصت سوءاستفاده‌ها بسته خواهد شد.  | شفاف‌سازی اطلاعات اقتصادی                | امنیت اقتصادی،<br>سوءاستفاده اقتصادی |
| ۴    | مرحله بعدی فسادستیزی، شفافیت در برخورد با مفسدان است. «واقعاً با فساد مبارزه بشود... ما باید برخورد کنیم بعد برخورد را به مردم بگوییم، یک نفر فاسد را پیدا کنیم یا یک گروه فاسد را پیدا کنیم، برخورد قانونی قوی رضایت‌بخش بکنیم، بعد همین را به اطلاع مردم برسانیم، بگوییم این کار اتفاق افتاد؛ این خوب است.»      | فسادستیزی و برخورد با مفسدان اقتصادی     | امنیت اقتصادی،<br>فساد اقتصادی       |
| ۵    | بایستی فعالان بخش خصوصی بدانند فرصت‌های سرمایه‌گذاری کجاهاست، کدام‌هاست؛ همه مطلع باشند، استفاده‌های ویژه‌خوارانه نشود. محصور بودن اطلاعات، محدود بودن اطلاعات به بعضی از افراد، دون بعضی، موجب ویژه‌خواری‌های عجیبی می‌شود؛ که گاهی ثروت‌های بادآورده یک شبه را برای افرادی که سوءاستفاده‌چی هستند، فراهم می‌کند. | شفاف‌سازی اطلاعات اقتصادی و سرمایه‌گذاری | امنیت اقتصادی                        |



شکل (۸): مؤلفه‌های شفاف‌سازی اقتصادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

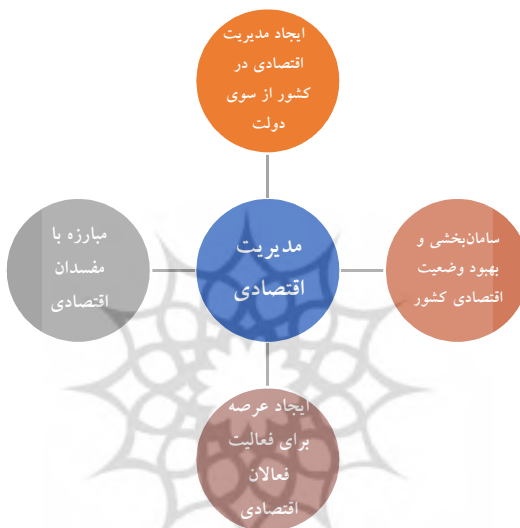
#### ۹-۴. بُعد نهم: مدیریت اقتصادی

یکی از مصادیق امنیت اقتصادی از منظر رهبر معظم انقلاب مدیریت اقتصادی است. معظم‌له در این رابطه می‌فرمایند:

#### جدول (۹): مؤلفه‌های ملازمه با مدیریت اقتصادی

| ردیف | مضامین نقل قولی   | مؤلفه‌های پایه                           | مضامین سازمان‌دهنده          |
|------|---|--|------------------------------|
| ۱    | یک مسئله مهم در زمینه مسائل اقتصادی که مناسب است بنده تذکر بدهم، بحث مدیریت اقتصادی است؛ دولت باید مدیریت کند اقتصاد کشور را.                                   | ایجاد مدیریت اقتصادی در کشور از سوی دولت | امنیت اقتصادی                |
| ۲    | مدیریت اقتصادی «تصدی‌گری دولت» نیست بلکه مطالبه‌ای در جهت سامان‌بخشی بهتر به وضعیت اقتصادی کشور، غلبه بر چالش‌ها و مشکلات و بهبود وضعیت زندگی و معیشت مردم است. | سامان‌بخشی و بهبود وضعیت اقتصادی کشور    | امنیت اقتصادی                |
| ۳    | مدیریت اقتصادی دو رکن مهم دارد؛ یکی این است که ما میدان را باز کنیم برای  | ایجاد عرصه برای فعالیت فعالان            | امنیت اقتصادی، مفاسد اقتصادی |

| ردیف | مضامین نقل قولی  | مؤلفه‌های پایه                     | مضامین سازمان دهنده |
|------|--|------------------------------------|---------------------|
|      | فعالیت فعالان سالم اقتصادی؛ میدان باز بشود برای این‌ها و کمکشان بکنیم... بخش دوم هم مبارزه با مفسد و بستن منافذ فساد است؛ چشم باز مدیران؛ آنچه نیاز است این است. | اقتصادی و مبارزه با مفسدان اقتصادی |                     |



**شکل (۹): مؤلفه‌های مدیریت اقتصادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب**

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش ابعاد سازمان دهنده برای استخراج مؤلفه‌های امنیت اقتصادی در فرمایشات رهبر معظم انقلاب به شرح جدول ۱۰ است.

**جدول (۱۰): ابعاد سازمان دهنده برای استخراج مؤلفه‌های امنیت اقتصادی در**

**فرمایشات رهبر معظم انقلاب**

| کد    | ابعاد                   |
|-------|-------------------------|
| A1-01 | اقتصاد مقاومتی          |
| A1-19 | مبارزه با مفساد اقتصادی |
| A1-5  | امنیت شغلی کارگران      |
| A1-11 | امنیت سرمایه            |



| کد    | ابعاد                   |
|-------|-------------------------|
| A1-04 | امنیت غذایی             |
| A1-10 | نظام توزیع و قیمت‌گذاری |
| A1-8  | مقابله با قاچاق         |
| A1-18 | شفاف‌سازی اقتصادی       |
| A1-13 | مدیریت اقتصادی          |

### نتیجه‌گیری

در این پژوهش علاوه بر بومی‌سازی ادبیات حوزه امنیت اقتصادی به تبیین منظومه فکری رهبر معظم انقلاب که آئینه آموزه‌های اسلامی در این حوزه است پرداخته شده و تلاش شد که منظومه فکری جامع از امنیت اقتصادی ارائه شود. همچنین در این پژوهش با توجه به شاخص‌های بومی امنیت اقتصادی در افکار معظم‌له، از به‌کارگیری شاخص‌های غربی که در کشورهای اسلامی فاقد کارایی می‌باشند، پرهیز شد. در این پژوهش با توجه به روش تحلیل کیفی مشخص گردید که یکی از ابعاد نوین و اصلی تشکیل‌دهنده امنیت ملی، امنیت اقتصادی است که در اندیشه رهبر معظم انقلاب قرار دارد. با بررسی فرمایشات معظم‌له به موارد متعددی از اقتصاد مقاومتی، مبارزه با مفاسد اقتصادی، امنیت شغلی کارگران، امنیت سرمایه، امنیت غذایی، نظام توزیع و قیمت‌گذاری، مقابله با قاچاق، شفاف‌سازی اقتصادی و مدیریت اقتصادی برمی‌خوریم که با امنیت اقتصادی ملازمه دارند. برای بررسی امنیت اقتصادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب، با توجه جامعیت بیانات و منابع قابل دسترسی و بر اساس نتایج بخش‌های مختلف این پژوهش، منظومه فکری معظم‌له به صورت شکل شماره (۱۰) به‌دست آمده است.



شکل (۱۰): امنیت اقتصادی در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب

## فهرست منابع

- احمدی، رضا و صالح‌نیا، علی (۱۳۹۹). *درآمدی بر امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام).
- اخوان‌هزازه، هانیه (۱۳۹۴). *بررسی حقوقی امنیت اقتصادی*. تهران: انتشارات ندای کارآفرین.
- بخشایشی اردستانی، احمد و رضایی جوزانی، نیکو (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی میزان تحقق اندیشه امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) با رویکرد عدالت اقتصادی در دولت‌های پس از انقلاب (۱۳۶۸-۱۳۹۲). *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، سال هفتم، (۲).
- جهان‌بزرگی، احمد (۱۳۸۸). *امنیت در نظام سیاسی اسلام (اصول و مؤلفه‌ها)*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- جهان‌بزرگی، احمد (۱۳۸۸). *امنیت در نظام سیاسی اسلام (اصول و مؤلفه‌ها)*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

حبیب‌زاده، قاسم (۱۳۹۷). ابعاد امنیت از منظر امام خامنه‌ای. *فصلنامه امنیت ملی*، سال نهم، (۳۱).

حبیب‌زاده، قاسم (۱۳۹۷). ابعاد امنیت از منظر امام خامنه‌ای. *فصلنامه امنیت ملی*، سال نهم، (۳۱).

خامنه‌ای، سید علی، *بیانات رهبر معظم انقلاب*: <https://khamenei.ir>  
خسروی، رضا و لک‌زایی، نجف (۱۳۹۵). امنیت اقتصادی از دیدگاه امام علی (علیه‌السلام) با تأکید بر عهدنامه مالک اشتر. *فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های نهج البلاغه*، سال پانزدهم، (۵۰).

خمینی، سید روح‌الله (۱۳۶۱)، *صحیفه نور*. مجموعه رهنمودهای امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)، تهران: وزارت ارشاد اسلامی، تهیه و جمع‌آوری مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.

خمینی، سید روح‌الله (۱۳۷۹ الف). *تحریر الوسیله*. جلد اول، دار العلم، مؤسسه النشر الاسلامی، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، مکتبه العلمیه الاسلامیه، مکتبه الاعتماد، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).

خمینی، سید روح‌الله (۱۳۷۹ ب). *صحیفه امام*. تهران: مجموعه آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).

درّی نوگورانی، حسین، عباس‌زاده و نقی‌زاده، یحیی (۱۳۹۸). طراحی راهبردهای دفاع اقتصادی (برگرفته از رهنمودها و اسناد ابلاغی مقام معظم رهبری). *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، سال هفدهم، (۷۶).

درّی نوگورانی، حسین، عباس‌زاده، حسن و نقی‌زاده، یحیی (۱۳۹۸). طراحی راهبردهای دفاع اقتصادی (برگرفته از رهنمودها و اسناد ابلاغی مقام معظم رهبری). *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، سال هفدهم، (۷۶)، ۱۱۷-۱۳۸.

شهبازی، نجفعلی؛ فروتن رمی، علی و صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۴۰۰)، شفافیت و امنیت اقتصادی؛ تحلیل کارکردی سازمان‌های اطلاعاتی. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال بیست و چهارم، (۴).

قاضی‌زاده، علیرضا (۱۳۹۹). *کتاب مبانی امنیت ملی*. تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

کمالی‌زاده، محمد و عطار، سعید (۱۳۹۷). *دولت و امنیت اقتصادی در ایران: الزامات سیاسی امنیت اقتصادی*. تهران: جهاد دانشگاهی، پژوهشگاه علوم انسانی و



### مطالعات اجتماعی.

موسوی، سید فضل‌اله و لهراسبی، امیر (۱۳۹۹). بررسی راهبردهای امنیت اقتصادی با رویکرد اقتصاد مقاومتی و اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴. فصلنامه سیاست‌های راهبردی کلان، ۸(۳).

European Economy Institutional Papers (2023). *EUROPEAN ECONOMY*. This paper exists in English only and can be downloaded from [https://economy-finance.ec.europa.eu/ecfin-publications\\_en](https://economy-finance.ec.europa.eu/ecfin-publications_en).

Hollyer, J. R.; Rosendorff, B. P. & Vreeland, J. R. (2018). *Transparency, Democracy, and Autocracy: Economic Transparency and Political (In) Stability*. Cambridge University Press.

Kaunert, C. (2018). *European internal security: towards supranational governance in the area of freedom, security and justice*. Manchester University Press.

Oshita, O. O.; Alumona, I. M. & Onuoha, F. C. (2019). *Internal Security Management in Nigeria*. Springer press.

Zahidi, S.; McLennan, M. & Zurich Insurance Group (2023). *The Global Risks Report 2023 18th Edition INSIGHT REPORT*, The report and an interactive data platform are available at <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/>.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی



پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی